

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre . . . 1 ft 50 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számoltunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortyay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és lapfőigazgató:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

A jelenlegi reform-mozgalom a középiskolai oktatásügy terén.

Középiskolai oktatásügyünk, ha a jelek nem csalnak, örvendetes fellendülésnek néz eléje. A tanár anyagi helyzetének javítása, a tanárképzés mennél czélszerűbbé tétele, a célnak mennél megfelelőbb szempontok szerint való megreformálása, mindezek jelenleg az összes illetékes s intézkedésre hivatott tényezők előtt komoly erőfeszítésre, munkás közreműködésre s minden áldozatra érdemeseknek mutatkozó s mennél teljesebb mértékben megközelítendő célok gyanánt állanak.

Ez, úgy hiszem, nemesak pusztán magunknak az oktatás, a közművelődés napszamosainak, hanem általában mindazoknak a keblét őszinte örömmel töltheti el, akik nemzetünk valódi java, a közművelődés útján való előhaladása iránt érdeklődnek s akik sajátos helyzetünket ismerve, teljesen átértik amaz állítás igazságát, hogy Magyarország létezésének kérdése kultur-kérdés. Bizonyára az ily téren kifejtett törekvésből, a kulturális élet emelésére tett áldozatból mindenütt, de nálunk különösen, mindaz, ami már eddig is felmutatható, s ami remélhetőleg ezután is tapasztalható lesz, dús kamatokkal térül meg s fényes erdményekkel, gazdag aratással fizet a közelebbi, de még inkább a távolabbi jövőben, mert igaz az, hogy nemcsak az, aki az oktatással közvetlenül foglalkozik, hanem általában az is, aki az oktatásügy emelése céljából tesz, munkálkodik, úgyszólván csak magvető,

aki édesen reményli ugyan azt, hogy az általa elhintett magvakból buja vetés fog felsarjadzani, de bizó hittel dús aratást belőle csak a jövő nemzedék részére várhat. S a dolog tényleg úgyis áll, hogy minden nemzedék az előtte élt összes nemzedékek sikereiből táplálkozik s a jövő nemzedék javát munkálja. Illő is, hogy az elődök áldásos munkáját az utódok javának munkálásával hálálja meg.

Az említett reform-mozgalom tehát kétségtelenül nagyon örvendetes és csakis üdvös lehet.

Azonban sajnos, van ennek mégis egy oly vonása, amely közös eddigi összes tanügyi reform-törekvéseinkkel, a melynek pedig a tanügyi intézkedésből, az oktatás eredményesebbé tételévé irányult törekvésből hiányozni kell, ha azt akarjuk, hogy a munkálkodást a várt eredmény, a megfelelő siker kísérje. S ez nem más, mint az, hogy e mozgalom egyoldalú, azaz a bajoknak csak egyik részét tekinti, míg a másikat figyelmen kívül hagyja, vagy ami talán még rosszabb, kicsinyli, csekélységnek tekinti.

Ime ma, amint fentebb említettem, a tanári állás biztosítása, a tanárképzés reformja van napirenden s ezzel összefüggésben ily jelszavak járnak közkeletű igazságok gyanánt szájról-szájra; „Az iskola lelke a jó tanár.“ „A jó tanár még a rossz rendszeren is kifog, a rossz tanár a legjobb rendszer mellett sem boldogul.“

Bármily örvendetes javulását idézhetik is elő a tanügynek az ily nézetek s így bármily örömmel ismételteti is

ezeket a tanügynek minden igaz barátja mégis lehetetlen, hogy rá ne mutassak arra az egyoldalúságra, amely bennök valamint abban az egész reform-mozgalomban rejlik, amelynek jellegi gyanánt szerepelnek.

Ha még oly sok függ is tanügyi téren, az oktatás sikerének biztosítása tekintetében a tanár képességétől s mindenek felett hivatása körében kifejtett buzgalmától: elvitázhatatlanul igaz más felől az is, hogy mindezek nagy, sőt mondhatni legjava része siker nélkül, eredménytelenül kallódik el, ha valaki, legyen bár még oly kiváló tulajdonokkal rendelkező tanár is, *abnormis* tanügyi viszonyok közé jut s oly körülmények közt munkálkodik, amelyek az ő kiváló képességeinek teljes kifejtését, fényes tulajdonainak kellő érvényesítését lehetetlenné teszik. Ily esetben a helyzet visszasságaival való küzdés nyeli el a legnemesebb törekvések legjava részét s azok az erők, amelyeket a tanügy javára kellett volna teljes mértékben értékesíteni s mind nagyobb fejlettségre juttatni, lassanként megkopnak, elernyednek az egyenlőtlen küzdelemben, mert szomorú dolog, de igaz, hogy a viszonyok mindig erősebbek, mint az egyes emberek.

Hogy tehát a javítás igazi javulás felé egyengesse az utat, szükséges, hogy a kellő utavalóval ellátott s megfelelő anyagi viszonyok közé juttatott jóra való tanár számára egyszersmind oly tanügyi helyzet is teremtsék, amelyben azt, amit tud, amit tapasztalt s amire a köz-

AZ „ŐRÁLLÓ“ TÁRCÁJA.

A váró-teremben.

— Irta: Aranka. —

(Folyt. és vége.)

Még maig sem tud borzongás nélkül reá gondolni. Most is látja a szétnyitott nagy ablakot, a fehérruhás angyalt sárga cipőcskével lábán. Mosolygó arcát, aran yhaját, amelyet a hideg őszi szél pajkosan ver arcába.

Látja . . . s a gróf izgatottan ugrik fel . . . álom-e vagy valóság? A szétnyitott nagy ablak, a gyermek fehér rubában, az arany haj mind ugyan az, csak az arcát nem látja.

Pár lépés s a tündér fogva, a gróf felizgatott ajkán e szó rebben el „Elvira, drágám leese!“

A kis leány félénken huzódik el az őt szorosan tartó idegentől, míg lángoló két fekete szeme mosolyogva nyugszik arcán!

Minek vett le, nem eshetem én onnan ki, látja, vasrostély van rajta.

Az idegen nyelv magához téríti a grótot. Oh én balga, hová nem ragad képzeletem, szegény beteg szívem!

S nyugodtan néz reá; az arc ismeretlen s vele együtt eltűnik a varázs hatalma is.

Azután miért állott fel magácska oda?

Hát apácskámát vártam!

Szeretne ugye már ebédelni??

Oh nem azért, (s a kis lány hangja sértődött,) de én, meg mama nagyon szeretjük őt, mindig itt lesem s viszem az örömhirt, hogy itthon van!

Most félénken néz körül: De már bemelegyek, mert nekem itt nem szabad lenni, meg van tiltva.

Miért?
 A kis leány akadozva felel. Mert apa félt a ragadós betegektől. S mind jobban kezd a gróftól hátrálni.

A gróf elmosolyodik, No ne féljen. Jöjjön közelebb . . . így ni . . . én nem vagyok beteg. Azután beszéljen még egy keveset, nagyon megszerettem magát, azért mert ilyen szép arany haja van.

Én is megszerettem a bácsit!

A gróf elmosolyodik. S mivel szolgáltam reá a szeretetére? s megsimogatja a haját, leül s a kis leányt magához vonja.

A gyermek pajkosan néz reá. Miért ám! találja ki?

Bajos lenne!

Most elkomolyodik a kis arc, szeliden simogatja meg a gróf kezeit. Mert a bácsi tud ugy beszélni, mint az én aranyos mamám! No! Mért néz reám? Ki mondta az elébb „Elvira leese!“ s e pár szó tiszta magyar nyelven cseng a gróf fülébe.

Ez megdöbben, szokatlan meghatottság vesz rajta erőt. Megszorítja az övében levő kis kezét. Azután magyarul folytatja.

Elvira, — ez a magácska neve?

Igen, a mamát is ugy hívják!

Hát ki tanította magát az én hazám drága nyelvét beszélni?

A mamám, az magyar, apácska meg francia. Azért nem is szabad ugy beszélni, mert ő haragszik érte!

Hát tud már irni magyarul?

Nem!

Hát olvasni?

Azt se tudok!

Hát akkor mit tud?

Imádkozni, s áhitattal teszi össze kis kezét s elkezd imádkozni. Oh! áldd meg jó istenem az én drága apámat, anyámat, hogy még sokáig éljenek, bennem, jószágomban gyönyörködjenek. Áldd meg távollevő nagyatyámat, hosszú

művelődés ügye iránti lelkesedése, hivatása körének betöltésére irányuló buzgalma ösztönzi, egészen érvényesíthesse s teljesen megvalósíthassa. Általában a javításra célzó intézkedéseknek nemcsak egy oldalon, nemcsak egy ponton, hanem a tanügyi intézmény minden ágára kiterjedőleg, minden oldal szoros szemmel tartásával kell történniök.

Utt, ahol a tanügyi reformmozgalmat kizárólag ideális cél felé törekvés irányozza s csupán a műveltség magasabb lendülete előidézésének vágya táplálja, ez másképp nem is lehet. Azonban sajnos, úgy látszik, hogy azokat a nemes törekvéseket, amelyek most középoktatásunk terén mutatkoznak, nem annyira ez a törekvés és vágy, mint inkább, hogy úgy szóljak, egy elemi csapásnak, a mind erősebben mutatkozni kezdő tanárihiánynak elhárítására célzó igyekezet segítette oda, hogy napirendre kerülhessenek.

Zsoldos Benő.

KÖZÉLET.

Egy ellesett beszélgetés.

(Folytatás.)

— Tehát lássuk már most a másikat. A közös könyvtárral hogy vagyunk? — Az egyes családok nem vesznek többé könyvet, hisz van elég a közös könyvtárban, a kaszinó gondoskodik róla, hogy legyen mit olvasnunk. Egy pár forint tagsági díjért annyi könyv áll rendelkezésünkre, amennyit talán egy évtized alatt sem vásárolnánk össze. Ez mindenesetre nagyon kedvező, ha csak a mennyiséget tekintjük. De ha szellemünk gyarapodását vesszük tekintetbe, akkor ez az előny nagyon lepad. A szerzés fáradságától s költségeitől föl vagyunk mentve, de egyszersmind elvesztettük a szerzés önálló irányát is, mások gondoskodnak helyettünk a könyvek beszerzéséről — s kik azok? Egy választmány néhány tagja. A tapasztalás azt bizonyítja, hogy ezek a kaszinói megbízottak nem tekintik a különböző családok szükségleteit, még csak azt sem, hogy olvasó közönségüknek izlését, műveltségét az olvasmányok fejleszszék, emeljék; csak arra van tekintet, hogy mentől több, mentől újabb olvasni való legyen. A kaszinó publikuma aztán olvas derűre-borúra mindent össze vesztve, többnyire csak érdekesítő, kalandos műveket, melyeknek gyakran még irodalmi becsük sincs. Ha olvasnak valami jobbat is, annak semmi művelő hatása nincs, mert sokat és gyorsan egymás után olvasnak. Minthogy a könyvet csak bizonyos meghatározott rövidebb ideig szabad megtartani, sietnek vele. (A vizsgáléseket nem szabad ellenvetésül felhozni).

élettel, s engedj, hogy egyszer még megláthassuk. Ámen!

Elvirácska még sohase látta a nagyapát? Nem. Haragszik a mamára, én nem tudom miért, szegény, mennyit sir azért, de csak akkor, mikor apa nem látja. Én már mondtam mamácskának, miért nem kéri meg, de azt mondja: nem meri.

Tudja mit bácsi, ha én egyszer megláthatnám azt a haragos nagyapát, nem félnék ám tőle, aztán megkérném a mama helyett. Átölelném a nyakát, így ni, s körülöleli a gróf nyakát. Megsimogatnám az arcát, megcsókolnám a homlokát s azt mondanám:

Aranyos nagyatyám, ne haragudjál se a mamára, se a papára, se énreám, mert mi téged igazán szeretünk.

No ugye bácsi, ilyen szép kérésre csak megengedne?

De a gróf már nem hallja az utolsó szavakat, merően néz az Elvira nyakán csüggő medálra, amelyen 18 éves leánya arcképe emaillozva van. Anyám arcképe. Ugy-e szép?

A gróf erősen öleli magához, fejét sok csókkal borítja, mialatt reszkető hangon e szavakat mondja:

Igazad van aranyhajam! Ilyen szép kérésre meg kell engedni a nagyapának!

Az ember nem akkor nyúl a könyvhöz, mikor kedve, vagy szüksége van rá, hanem leőrli azon idő alatt, míg a nevére van írva. Egyik mű olvasása elmosza a másik hatását s jóformán semmi sem marad meg belőle. Valami közönyös fogyasztó gépműhelyek az ily könyvtárak; a fogyasztóknak eszükbe sem jut egymás közt arról beszélgetni, amit gyorsan egymás után elnyelnek. Hideg, közönyös eszköz a közös könyvtár, ami nem játszik bele hatásával a családok társas életébe, mint a magán könyvtárak művei. Az, ami közös, egyeseknek nem képezi sem örömet, sem büszkeséget, így nem is érdeklődnek iránta.

— Ah uram, ön engem meggyőzött!

— Még nem végeztem el. Így vagyunk a folyóiratokkal is. Ha a családok maguk jártanak lapokat, az nem csak a családnak szellemi haszna és öröme, hanem a társadalmi élet fűszere is, mert az egyik család közli a másikkal, amije van s örömiük telik e közlésben; de a kaszinó lapjait mindenki magának olvassa hidegen, közönyösen s többnyire csak a férfiak. Az ilyen lapolvasás nem idéz elő semmi élénkséget, érdeklőséget, nincs kedélyessége. — Ime, nagysád, a kaszinók szellemi élete. Már most azt kérdelem én kegyedtől: ha van egy községben összesen három-négy folyóirat, de azok a családi élet belső tulajdonai, és ha e családok magánkönyvei csak pár száz kötetre rúgnak s az évi szaporodás husz-harminc kötetnél többre nem tehető is — nincs-e ennek több szellemi haszna, mint ha 20—30 lap van a klubban összehalmozva s a falánk közönség rendelkezésére egy kétezer kötetből álló könyvtár áll nyitva, de a melynek művei nagyrészt csak a mindennapi fogyasztásra valók? Lásna nagysád, én nem csak a kaszinónak, hanem még könyvtárának, lapjainak is ellensége vagyok. Mondja csak — valahányszor a kaszinó könyvlajstromát kezébe vette, nem ébred-e föl kegyedben bizonyos visszatetsző érzés, a minek nem tudott nevet adni? . . .

— Eltalálta! — Igazán köszönöm Önnek, hogy megmagyarázta.

— Még nem fejeztem be, Föltettem előre azt az esetet, hogy a közönség igénye teremti a könyvtárat.

— Nos — hát van más eset is?

— Igen. Hogy a műveltségnek ez a foka elérhető legyen, először kell egy olyan könyvtárnak lenni, mely a publikumot teremti.

— És ez?

— Ez a publikum a nép és a gyermekek, ami különben egyre megy, mert a nép is csak gyermek. Lásna, itt van már helye a közös könyvtárnak, azoknak kell az, akiknek a kezükbe kell adni: »ezt olvasd!« ezeknek kell bizonyos közös könyvtár, ez a szellemi győztesztár, honnan a labdacsokat a nevelő-orvos receptje szerint kapják ki. Ifjusági- és népkönyvtárakat kell tehát föllátni s ezeknek helye az iskola s kezelői a lelkész és tanító. Ezt már nem részletezem, mert ez már messzebb van tőlünk, Nos ez az én commentárom a goromba levélhez. Mit szól hozzá nagysád!?

— Azt, hogy — könnyű Önnek, kinek

Nyilik az ajtó, az apa lép be, a gyermek örömmel fut elé, Apa! Apa hazajöttél?

Most szemben áll a két férfi egymással, legutolsó beszélgetésük mély nyomokat hagyott emlékekben, s az arcot feledni nem engedi.

Az orvos elsápad, reszkető kezeit össze fonja. Ej mit keres az ember itt! Gondolataiban egy perc alatt átvillan a mult. Ujra halani véli a gróf gunyos kacaját, amely szavát kíséri. Biztosítom gróf ur, nem lesz rossz sorsa velem lányának. Szegény vagyok az igaz, de végzett orvos, s van szép kilátásom. Van — barátom, nohát gyönyörködjék benne maga. Nem! azért sem magam; s a lány követte. Maga előtt látja először a küzdő éveket, majd a gyorsan és hirtelen emelkedő dicsőséget. S mégis nem teljes a boldogság. Sokszor elborulni látja neje imádott arcát, s ő tudja miért van az.

A gyermek nem feleli az apát!

Ej ezen nem lehet segíteni, marad minden a régiben . . . de különös . . . valami mégis megváltozott. Erősen nézi a gróft, s bárhogy akarja, a régi embert nem bírja maga elé képzelni.

A magas termet összeesett, a haja galamb ősz, s az akkor haragvó szemek szeliden tekintenek reá.

oly szép nagy magánkönyvtára van! — De igaz, még nem is volt alkalmam megköszönni igazán nemeslelkű ajánlatát, hogy könyvtárát rendelkezésemre bocsátotta.

A szép nő kezét nyújtá a férfinak, majd mosolyogva folytatá.

— De Ön szivességét tulságba vitte s ezzel zavarba hozott engem.

— Hogyhogy kisasszony!?

— Szivességét igénybe véve, könyvet kértem Öntől, Ön erre megajándékozott az egész könyvlajstrommal, hogy magam választhassak könyvet. Átnéztem a lajstromot. Sok fényes név tűnt ott szemembe s oly nagy a száma az előttem ismeretlen műveknek, hogy e labirinthban egészen eltévedtem. Engedje meg, hogy a választást visszaruházhassam Önre.

— És arra nem gondolt Nagysád, hogy ezzel meg engem fog zavarba hozni?

— Sietek rá felelni, hogy ennek a zavarának elejét vettem; egy keresztrel kijelöltem azokat a könyveket, melyeket már olvastam, kettős keresztet azokat, melyek tetszettek, ebből megítélheti ízlésemet. Ha kívánja, az olvasott könyvek tartalma felől elmondom észrevételemet; ezek alapján legyen kritikussom, hogy egy vagy más mű sajátosságait, szépségeit mennyire voltam képes felfogni. Azt hiszem, önnek nem lesz nehéz egy nő műveltségét fölismereni, ha az nem akar többnek látszani, mint a mi.

— Jó, elfogadom azt a szerepet, hogy magam válaszszak nagysádnak valami olvasni valót; de előbb engedje meg, hogy az olvasmányokról úgy általánosságban mondhassak el valamit.

— Kérem, szívesen meghallgatom.

(Folyt. köv.)

TANÜGY.

Kegyelem a lelkész-tanítóknak. La-punk nemrég szólalt föl az iránt, hogy a kultusz-miniszterium ne hadakozzék tovább azok ellen a lelkész-tanítói állások ellen, melyek betöltésére úgy sincsenek alkalmas emberei. Örömmel értesülünk arról, hogy Wlassics közokt. miniszter febr. 12. kiadott rendelete teljesen szakít azzal a helytelen iránynyal, mely művelt és képes elemeket akart a pótlás minden lehetőség nélkül kizavarni a tanításból és teszi ezt dicséretreméltó, őszinte indokolással, a miniszterium tévedésének férfias beismerésével. Wlassicsnak idevonatkozólag febr. 12. kelt 60,658/1894. sz. rendeletéből kiemeljük a következő fontos részt (E rendelet, mint átirat az egyházak főhatóságaihoz van intézve s megfelelő rendelet adatott ki a tanfelügyelőknek is):

»Számos szegényebb hitközségben különösen a gör. kath., a gör. kel., az ev. ref. és ág. evang. s az unitárius hitfelekezeteknél előfordul, hogy a rendes lelkész tölti be teljesen a tanítói tisztet is, azaz a lelkészi és tanítói állomás egyesítettik.

Ezek a szegényebb községek csak a papi és tanítói állomás ily halmozása mellett képesek iskola-fentartói feladataikat betölteni.

Vajon mi változtathatta meg e gögös nagy urat?

Mi ám! E pillanatban az orvos önkénytelenül egyetlen gyermekére tekint, szíve elszorul, ha tőle valaki így elvinné . . . megborad . . . csak most látja vétkének nagyságát, sokkal kisebb az, amit a gróf ellene vétett, mint az ő vétké vele szemben.

Szelid hang veri fel merengéséből.

Jöjj közelebb, kis unokám mondd meg apádnak: mint orvos felesküszik, hogy halálós ellenségét is meg kell neki egyszer látogatni.

A nagyapa nagyon beteg, de ő meggyógyíthatja, ha a kezét ide adja.

A gyermek kedves arca kiderül. Te vagy az a haragos nagyapa? de hiszen te nem haragszol. Apuskám, add hamar kezedet, hiszen a nagyapa nem haragszik, én megkértem. Gyermekes gondtalansággal szorítja össze a két férfi kezét, azután vidáman fut el s messziről hallatszik öröm szava. Anyácskám, itthon az apa, meg a jó nagyapa.

A két férfi ezalatt némán szorít kezét, a szemökből kicsorduló könyv mutatja:

A mult meg van bocsátva.

E két irányu tényleges állapot az, mely a törvény teljes végrehajtásának útjában áll. Semmi esetre sem szabad elzárkózni az iskola s a népoktatás nagy érdekei elől, melyekért maga a törvény alkotott. Az pedig kétségtelen, hogy nagyobb bajjal állanak szemben, ha a papantitók, vagy segédlelkész-tanítók mereven eltiltatnának a tanítástól és iskolától, mivel egy bizonyos ideig legalább nem volna kikkel pótolni őket; a szóban levő iskolák üresen maradnának s az amugy is több mint fél millióra menő iskolázatlan tanulólelkesek száma csökkenés helyett újabb tömegekkel gyarapodna, mely anti-kulturális állapot előidézése nem állhat a kormány szándékában.

Ezért hivatalbeli elődeim eddig is kivételesen az összeférhetlenségnek az életben ki nem viheto, de a kulturális érdekeket is gyakran kockáztató szabályától kénytelenek voltak eltérni és az állomáshalmaz ellen kiadott általános rendeletet a tényleges viszonyok csaknem eredménytelenné tették.

Nem is vagyunk abban a helyzetben, hogy az iskoláktól eltiltandó pap- és segédlelkész tanítókat kizárólag okleveles tanítókkal pótolhassuk, mivel a majdnem 3000-re menő képesített tanítón kívül még mintegy 8000 okleveles tanítóra van szükség (vagyis ennyi tanító hiányzik még) az országban, kiknek képzése és képesítése felől még csak azután lehet és kell gondoskodnunk.

Ezen kényszerhelyzetből kifolyólag szándékom általános intézkedéssel megnyugtatni a felekezeteiket, hogy ott, ahol egyfelől a papi, illetve a segédlelkései és másfelől a tanítói állomások egyesítve vannak, a jelenlegi állapotot, hacsak különös ok fenn nem forog, kényszerítőleg megváltoztatni nem fogom.

Ambár már ma is legnagyobb részben nyilvántartásban vannak azok a hitközségek, melyekben a jelzett állomás-halmazs mind-egyikének külön megvizsgálását főtartottam magamnak, szükséges, hogy azok a hitközségek, a hol a tanítói állomás jelenleg egyesítve van a papi állással, vagy a hol a tanító segédlelkései teendőket is végez, pontosan összeírassanak és különösen kitüntetve legyen, hogy a tanítókul alkalmazott papok vagy papjelöltek bírnak-e tanítói oklevéllel, a magyar nyelvet sikerrel tanítani képesek-e? stb. E végből utasítottam egyidejűleg a tanfelügyelőket, hogy az összeírás haladéknélkül eszközöljék s mihelyt az adatok kezem között lesznek, a fentebb érintett értelemben utasításomat közölni fogom az érdekelt egyházi főhatóságokkal is. Addig is intézkedtem, hogy a fentebb érintett állomás-halmazs esetében a papok, illetőleg segédlelkészek ne zavartassanak tanítói működésükben.

Különös hangsúlyval kell azonban kérnem a főtiszt. főhatóságot, méltóztassék a Főtiszt. Főhatóság is saját hatáskörében közre hatni, hogy a papantitói, illetőleg segédlelkész-tanítói állomások ezentul alkalomszerűleg és fokozatosan az 1893. évi 26. t.-cikk nyújtotta kedvezmények igénybe vételével külön okleveles tanítókkal töltsenek be.

Budapest, 1895. február hó 12-én.

Dr. Wlassics Gyula.

UJDONSÁGOK.

„Az „Órálló“ és a kiegyezés“ c. cikkünknek ama részét, mely az unióról szól, célszerűnek látjuk még egyszer lenyomatni, mert a mult számunkban foglalt igazítás egy kettős pont kimaradása folytán ugy tünteti föl a dolgot, mintha azt állítnók, hogy az ev. ref., és ág. ev. egyházakon kívül valóságos uniót még az unitáriusokkal is lehetőnek tartanánk. Holott mi ezt lehetőnek csak a két első közt látjuk, mert az utolsótól oly dogmatikai ellentét választja el a két evangéliumi egyházat, hogy köztük más, mint testvéri jó viszony, nem képzelhető. A kérdéses passzus így hangzik: „Lapunk eddigi működése tanu arra, hogy ezt (a magyar protestánsizmus jogosult érdekeinek védelmét) minden felekezeti elfogultságtól menten tettük; kerestük és keressük az összekötő kapcsokat első sorban azok között, kik egymást legkönnyebben megérthetik: a magyar érzelmű protestánsok között. S míg az ág. evangélikus és ev. ref. vallásfelekezettek közt, mert tulajdonképi dogmatikai ellentétek nincsenek, s az egyház-alkotmány elvei is ugyanazonosak, az

unio lehetőségét is hirdetjük és valljuk: addig az unitáriusokkal szemben, kiket mélyreható dogmatikai ellentét választ el az előbbi két nagyobb protestáns felekezettől, legalább a testvéri jó viszonyt hangoztattuk.“

Március 15-én a sárospataki ev. ref. főiskola ifjusága a városháza termeiben a március 15-iki alap javára zártkörű táncmulatságot rendez. Személyjegy 1 frt, családjegy 2 frt, A táncmulatságot aznap d. u. 3 órakor a főiskola imatermében hazafias emlékünnepelel előzi meg.

Kossuth-gyásznap a fővárosban. A fővárosi polgárság s a budapesti egyet. ifjuság március 24-én Kossuth Lajos halálának évfordulójára nagy gyászmenetet rendez, a polgársághoz pedig felhívást intéz, hogy március 20-án sehol ne legyen zajos mulatság. Az alföldi inségesek javára rendezendő operai vásárt is a Kossuth-gyászra való tekintettel halasztották el e hó 19. 20-ról, e hó 27. és 28-ára. A Kossuth-gyásznapot rendező bizottság a tulajdonképi rendezésre 21 tagu e'nökséget s 300 tagu választmányt választott.

Szemelvények egy klérikalispapból. Az ultramontanizmus legvadabb vizeiben evező „Nyitrai Szemle“-ben olvassuk a következő nevetséges dolgokat:

„Egy kis tanulság Komáromból. Nálunk évek óta vajudik egy nagy katolikus napilap sorsa. Sőt az is, mely ugy ahogy főnáll, néha azok részéről van támadásnak kitéve, kik első sorban hivatvák a katolikus sajtót támogatni. Igen élénk példát nyújt erről Pap Gábor komáromi szuperintendens, miként kellene nálunk is támogatni a katolikus sajtót. A dunántúli református egyházó és főrendiházi tag házról-házra jár a kálomista családoknál Komáromban és előfizetőket gyűjt a Budapestben megjelenő „Órálló“ című protestáns napilapra. A szuperintendens ur buzgólkodását maga a telivér liberális „Komárommegyei Közlöny“ is megróvja, s azt mondja, hogy „Pap Gábor ur a ref. főgondnokkal felkötötték a verbunkus sarkantyut s házról-házra járva csakis a református urakat keresték fel s azok aláírásával akarnak szabadelvű lapot alapítani, s ez által mélyen megsértik mindazokat, kik a szabadelvű eszmékért sikra szállanak és érettek áldoznak.“ (Hogy a kakas csipje meg ezt a szabadelvű lapot! Mintha nem szívesen látnánk mi bárkit pártolónk között.) — Erre Pap Gábor ur megfelel, hogy ők ugyan csak reformátusoknál gyűjtöttek, de a gyűjtés alkalmával nemcsak reformátusok, hanem más felekezethez tartozók számára is nyitva állt és áll ma is az aláírási iv. Ezen éppenséggel nem utközünk meg. Sőt egyenesen utánzó példát állítjuk fel, vajha minálunk is hasonló módon cselekednének. Az ujdonszabású kálomista püspök egyenesen bevallja, hogy azért ment házalni az „Órálló“ érdekében, mert ez a lap „protestál azok ellen, kik az ultramontanizmus lobogója a clerico = feudalizmus vezérlete alatt akarnak felekezeti törekvésű politikai néppártot alakítani.“ A püspök ur logikája ugyan nem szerencsés, de nyíltságát, bátorságát elismernünk kell. S vajha a mi embereink is, kiknek vallása ellen (?) Pap Gábor ur törekvése irányul, oly bátran, oly leplezetlenül lépnek ki a sajtó támogatására. (Sajna! Nálunk is kevés Pap Gábor van!) Az akademikus szemlégetés, a platonikus vonzalom nem elégséges nekünk többé. Az isteni gondviselésen kívül csupán Zichy Nándor és Esterházy grófokra hagyatkozni: tétlenségünknek meddő mentegése csupán, mert a történelem és az örökbiro ítélő széke előtt száz Zichy Nándor s Esterházy grófra sem hárul annyi felelősség, mint egyetlen egy egyházi férfiura. Míg amazok nevét, bármily kimeneteli legyen a harc, örök dicsfény övezi körül (?) addig aggódva nézünk azon lapra, melyen az indifferens tettei lesznek feljegyezve. Mi nem látjuk, mi hódoló tisztelettel hajolunk meg a tekintély előtt (?) és ezt a tiszteletet mások közt is akarjuk gerjeszteni: de a Generalstab nem nézheti ölbetét kézzel, midőn a csapatok küzdenek, neki irányítás, támogatás, parancsozogatás a hivatása és pedig annál inkább, mert a közelgő harc nem Zichy Nándor gr. tusája: mert a közelgő tusára maga a kereszténység legfőbb hadura (?) XIII. Leo pápa adta ki a jelszót 1893. szept. 2-iki körlevelében. (Tudjuk.) Itt természetesen nem célozunk egyesekre, annál kevésbé célozunk arra, ki legközelebb áll hozzánk: mert hiszen tudjuk,

hogy szívvel, lélekkel velünk van, de óhajtjuk mindenki munkáját.“

„Imára! A megpróbáltatásnak nehéz napjai közelednek reánk. Az erőszak, melylyel népünk megküzdeni kénytelen, oly óriási súlyval nehezedik reá; a csábítás, a fenyegetés annyira körülhálózta, hogy a legnagyobb lélekjelenlétre van szükség, hogy helyt álljon. Azért testvéri szeretettel kérjük fel a nyitrai választókerület lelkészeit, hogy a választás elrendelésétől egész a választás napjáig nyilvános imákat tartsanak a templomban a katolikus ügynek diadaláért. — Ezt nekünk nem tilthatja meg senki. Ellenkezőleg; aki tudja, hogy mily nagy kérdés forog szóban, a presszióknak mekkora súlyával kell megküzdeniök katolikus választóinknak, mindenki természetesen fogja találni, ha a németországi és a belga katolikusok mintájára mi is hasonló eredményt birunk felmutatni. (Lásd pl. az eichstädti püspök körlevelét 1874. jan. 3-áról.) Az egész ország szemei a nyitrai választókerületre lesznek függesztve; az egész magyar haza közvéleménye számot fog kérni tőlünk sáfarkodásunkról. Mi a velünk szemközt álló erőt csak ugy tudjuk ellensúlyozni, ha az Isten, a kereszténység megalapítójának segélyét buzgón kérjük a destrukció ellen. Hadd lássa a nép egész világosan, hogy ez nem komédia, hogy ez nem a régi restauráció, melyben akár erre, akár amarra hajlott, hát teljesen mindegy, hanem itt a vallás legszentebb érdekei forognak veszélyben.“

Ime, ezeket s hozzájuk hasonló fölöttébb szellemes és okos dolgokat ír a „Nyitrai Szemle“, mely ugy látszik, igazi melegágya a zsurnalistikai zö'dségeknak.

Csakhogy nincs igaza. Míg az ultramontanizmusnak már több napilapja s temérdek kisebb organuma van e hazában s ezek a lehető legsikeresebben folytatják az irni és olvasni tudó elmék elforgatását, addig a magyar protestantizmusnak, mely tulnyomó többségében ügyét egynek tudja a liberálizmus ügyével, napilapja nincs s kisebb organumai is csak a munkások rendkívüli áldozatkészsége, néha súlyos anyagi áldozatai segélyével tartatók fön.

Halálozás. Következő gyászjelentést kaptuk: „Szathmáry Király Pál és neje Szathmáry Király Vilma s gyermekeik: Ida és Pál; özvegy báji Patay Gyuláné, szül. Szathmáry Király Anna és gyermekei: Anna, Gyula, Katinka és György, ugy a maguk, mint a számos rokonok nevében is, fájdalomtól megtört szívvel jelentik a forrón szeretett édes anyának, napának és nagyanyának s a szeretve tisztelt gyöngéd keblü rokonnak, Méltóságos özv. Szathmáry Király Pálné szül. turócdivéki, kis- és nagy palugyai Platthy Ida asszonynak 69 éves korában, hosszas szenvedés után folyó hó 6-án reggel 7 $\frac{1}{2}$ órakor történt csöndes kimúltát. Boldogult kedvesünk földi maradványai f. hó 8-án, pénteken délután 3 órakor fognak az ev. ref. egyház szertartása szerint Felső-Zsölczán örök nyugalomra helyezettetni. Áldásban folyt le élete, szeretet és gyöngédség volt egész lénye, játékonyság és áldozat volt minden tette annak a legnemesebb léleknek, ki hitét és bizalmát az ő jóságos Istenében soha el nem vesztette, hosszas szenvedésében is zugolódás nélkül folyvást megtartotta s kinek édes atyai karjaiba most megnyhülni és megnyugodni tért azon az uton, melyen őt annyi hálás szív áldó könyekkel kíséri. Felső-Zsölczán, 1895. március hó 6-án. Halhatatlan lelke Istennél van, de áldott emléke itt marad és sirján virrasztani fog a hálás kegyelet.“

Eltűnt plébános. Ung-vármegye Csicsér nevű községéből az ottani rk. plébános, Szabó Gyula, könnyelmű adósságok hátrahagyásával még a mult hó végén eltűnt. Hollétéről máig sem adván hirt, az egyházi hatóságnak uj lelkipásztorról kellett gondoskodnia.

„A népdal képző erejéről“ c. tárcacikkünknek a 19. számban megjelent részébe két jelentékenyebb sajtóhiba csuszott be. A 2. hasáb I. kikezd. 13. sorban: „Azom, Azom,“ helyett „Áron, Áron“ van; a 3. hasáb 7. és 13. sorban (felülről) csirke helyett csitke olvasandó (azon vidéki tájszó „csipke“ helyett, csitke vagy hecselli lekvár = csipke, vagy hecspepelekvár.)

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése márc. 7. Apponyi Albert gróf kezdte meg a vitát, hosszantartó, nagyszabású beszédével, melyben először is a kormány akcióképtelenségét hangsúlyozta, majd áttért azokra a kérdésekre, melyek a költségvetési vita alkalmával a helyzeten leginkább uralkodtak. Megemlékezett tehát elsőben az egyházpolit. javaslatokról, amelyekre nézve terjedelmesen indokolva kijelentette, hogy a kezdeményezés őt illeti ugyan, ezért így a felelősséget elvállalja, de tovább nem; mert ő nem a kötelező házassági formát proklamálta. A fuzióról ismét nyilatkozott, újlag kijelentvén, hogy elvei feladásával nem fuzionál s itt formulázta a nemzeti párt programját, amely nem egy katonai akadémia követelése, mint sokan hiszik, hanem annak a kívánása, hogy Magyarország egy önálló nemzet, állam legyen; — önálló állami és nemzeti létének minden életnyilvánulásában kifejezésre kell jutni, kifejezésre kell jutnia a közös intézményekben, a külföldi képviselőkben, a magyar koronának külső megjelenésében, tehát a hadsereg nevelésében is, mely az ország jogai közt fen van tartva, mint minden, ami a hadsereg időnkinti kiegészítésére vonatkozik. Ez az ő politikája, melynek minden részlete egyaránt fontos, amelyek együtt képezik a nemzeti párt programját, a költségvetést nem fogadja el.

A nap második szónoka Ugron Gábor volt, ki szintén nagy beszédet mondott, amelyben igen hevesen fejtegette a 67. 12. t. c. megváltoztatását s elítélte azokat, kik e törvényt crök időkre megalkotottnak tekintik, így Magyarország nem haladhat, mert haladás nincs változás nélkül; mert ha változnak az élet feltételei, az erőviszonyok, változniok kell azon szabályoknak is, amelyek határai közt az erőket szervezik és küzdelembe viszik.

Majd beszélt az ellenzék feladatáról, szerinte az ellenzék csak akkor nyújthat támogatást a kormánynak, hogyha a hazát oly támadás éri, mely egy harmadik tényezőtől, nem a szemben álló pártoktól vagy azok elveiből, hanem egy idegen elemnek beavatkozásából következik; ekkor támogathatja az ellenzék a kormányt, mert cly esetben a kormány a nemzetnek egészben vett jogait oltalmazza. Ismét előhozta ezzel kapcsolatban, a parlamentárizmust kárhóztatván azt, hogy a kormány-elnök és pártvezér egy személyben egyesül s vitatta az ellenzék kormányra jogosultságát.

Március 8. Kiseb fontosságú ügyek elintézése után Bánffy Dezső báró miniszterelnök mondta el a maga záróbeszédét, amelyben az egyénisége ellen irányuló heves támadásokat mellőzve, agresszív fegyverek használata nélkül határozottan kijelentette, hogy a kormánynak főtörvényét — a már szentesített törvényeknek a megállapított időben való végrehajtása képezi. Ugyancsak fenntartja a kormány a közgazdasági, valamint a közigazgatási reformkérdéseknek a megállapítását és végrehajtását is, annyival inkább, mert a kabinet a korona bizalmát teljesen bírja. Magyarországon nem idealizmussal lehet politikát csinálni, hanem a szükséges reális körülményekkel, így a 67. 12. t.-cikket megváltoztatni nem szükséges; mert ez biztosítja a monarchia nagyhatalmi állását és az európai egyensúlyt.

Ami a hadsereg nemzeti szellemét illeti, az meg van a honvédségben, a magyar önkénteseknek pedig meg van engedve az, hogy a tiszti vizsgát magyarul tehetik le, ami a törvényes igényeket kielégítő utasításban van biztosítva. Külön magyar tannyelvű tiszti akadémia felállításának szüksége nem forog fenn, mert ez a hadsereg egységes szellemét, az egységes vezényletet, s így végeredményében a dualizmust veszélyezteti. A katonai büntető eljárás reformja tárgyalás alatt van s rövid idő alatt a Háznak beterjesztendi. A többi nemzeti aspirációkat lényegesen nem tartja, egyedül a belső udvartartásra vonatkozólag jelenti ennek oly módon való rendezését, hogy belőle Magyarország önállósága, — kielégíttessék. Főbb vonalaiban ezek képezik programját ezekkel szándékozik a liberalizmust megvédeni, a haza érdekeit oltalmazni s ennél fogva kéri a költségvetés megszüntetését.

Következett ezután a névszerinti szavazás, amelyben 222 képviselő szavazott igennel, 166

nemmel, eszerint a ház a javaslatot általánosságban 56 szótöbbséggel elfogadta.

Ezután jött a részletes tárgyalás. Mindjárt az első tételnél többen szólaltak fel, köztük Tisza István és Percel Dezső, kik mindketten Apponyi nemzeti aspirációját támadták s az általános vitából kiszorult megjegyzéseiket itt terjesztették elő.

Március 9. Issekutz Győző mondta el először véleményét e szakaszról, mely arra irányult, hogy a belügyminiszternek Prémusz zágrábi titkár irányában tanúsított eljárását rosszalja; továbbá a tanítókat anyakönyvvizetésre alkalmasoknak nem tartja és e tekintetben a törvényhozás külön határozatát kéri.

Ugyanezeket hangsúlyozta Polónyi Géza is, továbbá még azt bizonyította, hogy a polgári házasságról szóló törvény nem hajtható végre a peres eljárásról szóló törvény életbeléptetése nélkül.

Ábrányi Kornél Tisza Istvárra ráolvasta gr. Andrassy Gyula politikai végrendeletének azon passzusát, melyben a kiegyezési törvényt maga sem tartja változhatatlannak s a magyar nemzeti szellemnek a közös hadseregbe való bevitelét ő is sürgette. Ebből vont le azt a következtetést, hogy Apponyinak nem kell félnie állnia nemzeti követeléseitől, mert ezekben igazat adott neki Andrassy is.

Szalay Imre a tirolai és voralbergi vámviszsaélési ügyében kérdést intézett a miniszterelnökhöz, amire Bánffy Dezső báró megnyugtató választ adott.

Ezután Helfy Ignác konstatálja, hogy nincs különbség Apponyinak a közigazgatási vitánál s az ő, az egyházpolitikai javaslatok tárgyalásánál követett maguktartása közt, csak az, hogy ő akkor Apponyit nem vádolta kormánypártisággal, amíg (Helfyt) őt most Ábrányi azzal vádolja, amire Apponyi mindjárt kijelentette, hogy őt akkor a függetlenségi párt a legnagyobb támadásban részesítette, tehát most a függetlenségi párt se vegyen néhány megjegyzést oly érdekenylen. Erre apró csete paté fejlődött ki, melyben résztvett Ugron, Helfy és Nánásy. Végül Horánszky Nándor terjeszti be interpellációját a pénzügyminiszterhez a maros-ujvári bányamunkások panasza iránt, amit Lukács László pénzügyminiszter tudomásul vett. Ezzel az ülés bevégeződén, az appropriacionális vita 11-én folytatattik.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A Polónyi-Ugron-párt manifesztumának példányait a szabocsi függetlenségi és 48-as párt elnöke, Szunyogh Bertalan, visszaküldte a következő indoklással: A negyvennyolcadiki elveket nem Justhék nevezték elavultaknak, tehát nem ők a bitórlók. Titkos tanácskozásokat nem Justhék tartottak, tehát nem ők a párttűk. Én tölem hiába kérnek olyan zászlóhoz hűséget, a melyet egyik vezérok a delegációban is meghurcolt.

A függetlenségi és 48-as pártnak az egyházpolitikai kérdések által előidézett viszálykodása alkalmából érdekes statisztikai kimutatást közöl a „Budapest” a szélsőbaloldali kerületek felekezeti viszonyairól:

E kimutatás szerint a függetlenségi és 48-as párt képvisel 101 kerületben 2.118.000 katolikus, 1.231.000 protestáns (ev. ref. és ág. refom.) és 106.000 nemzetiségi lakost.

A szélsőbal által képviselt 101 kerületből 62 kerületben vannak többségben a katolikusok, 34-ben a protestánsok, 3-ban egyformán áll a két felekezet, s kettőben többségben vannak a nemzetiségi.

Egészen tiszta kerület van 13, valamennyi katolikus. De ha tiszta kerületnek számítjuk azokat, melyekben a lakosságnak egy- vagy másik felekezethez tartozó része meghaladja a lakosságnak kétharmad részét, úgy ilyen 45 katolikus, 20 protestáns, 2 nemzetiségi kerületet találunk.

A lakosság háromnegyed részét képezik 32 kerületben a katolikusok, 14 kerületben a protestánsok, 1-ben a nemzetiségi.

Végül a lakosságnak 4 ötödét képezik 29 kerületben a katolikusok, 8 kerületben a protestánsok, 11-ben a nemzetiségi.

Ha statisztikánkat úgy állítjuk össze, hogy a kerületeknek képviselője minő álláspontot foglal el az egyházpolitikai kérdésekben, úgy az a legkedvezőbb a tulnyomólag protestáns kerületekre, mert ezek képviselői tulnyomó részben nemcsak megszavazták a javaslatokat, de a sajtóban, a közéletben agitáltak is mellette s így biztosították kerületüket, mint: Barabás Béla, Veres József, Meskó László, Haviár Dániel, Uray Imre, Illyés Bálint, Rigó Lajos, Noszlopy Gyula, Lukács Gyula, Kiss Albert, Endrey Gyula, Thaly Kálmán, Szinay Gyula, Papp Elek, Tóth János, Madarász Imre, gr. Károlyi Gábor, Eötvös Károly, Beniczky Miksa Farkas Balázs, Luby Géza, Isaák Dezső.

Sokkal nagyobb azonban azok száma, kik katolikus kerületet képviselnek, de az egyházpolitikai javaslatokat nemcsak megszavazták, de annak támogatására tevékenyen részt vettek s részt vesznek. E képviselők a következők: Olay Lajos, Visontay Soma, Sturmman György, Mülek Lajos, Helfy Ignác, Babó Emil, Madarász József, Bornemisza István, Hentaller Lajos, Nánásy Ödön, Csávolszky Lajos, Justh Gyula, Tóth Ernő, Pogrányi József, Pogány Sándor, Beniczky Árpád, Thold Dániel, Konkoly Thege József, Bakó István, Fornszek Sándor, Gencsy Albert, Boda Vilmos, Kemény Pál, Komjáthy Béla. A kimutatás ennek illusztrálására felhozta, hogy például Szolnokon a Justh Gyula kerületében 68,000 katolikus és 5000 protestáns lakik.

A főrendiház munkarendje. A főrendiház elnöksége márc. 20-ára, szerdára tűzte ki a főrendiház legközelebbi nyilvános ülését. Ez ülésben lenne tárgyalandó első sorban az 1895-iki költségvetés és azután ebben s a közvetlenül rákövetkező ülésekben a még hátralevő két egyházpolitikai törvényjavaslat.

Nyitrán a mandátum az államtitkárra ki nevezett Latkóczy lemondása folytán tudvalevőleg megürült. A mandátumra ő és Zichy János gr. pályáznak. A klerikális tudósítások szerint Zichy gr. megválasztása bizonyos, a félhivatalos értesítések szerint Latkóczyé több mint bizonyos. Vederemo!

Külföld.

A felforgatók ellen szóló javaslat bukása. Berlin, márc. 8. A felforgatók ellen irányuló javaslat tárgyalására kiküldött bizottság az Istenbe, a lélek halhatatlanságába vetett hitnek bünyenyítő uton való megóntalmazására vonatkozó szakasz elvetése után a kormányjavaslatot is egyhangulag elvetette. A birodalmi gyűlésben ez az eredmény nagy konsternációt okozott, de nem hiszik, hogy e miatt válság fog bekövetkezni, valamint azt sem, hogy a kormány a birodalmi gyűlést fel fogja oszlatni.

A pápa és a „keresztény-szociális-ták.” Róma, Az a levél, melyet Rampolla államtitkár Lichtenstein herceghez intézett, lényegében ezeket mondja:

A Szentatya megkapta a kath. szocialista pártnak vagy egyesületnek alapszabályait és helyesli azokat, mert a Novarum Rerum enciklika szellemétől vannak áthatva. De az egyesület az idők folyamában, talán az enciklikában foglalt tanok téves felfogása következtében, megtagadta eredetét, mely abban az igyekezetben gyökerezik, hogy az általános béke kimérésével a szegények és nyomorultak helyzetét javítsa, oly küzdelmet folytat tehát, mely a keresztény irgalomnak ellenmond és oly politikai akciót, mely nem áll arányban azokkal a foltevésekkel, melyeken a társadalmi rend nyugszik. Ez a körülmény mélyen megsomoritotta a Szent atyát s lehetlenné tette, hogy — mint óhajtott volna — az egyesület céljait helyeslje. A Szentatya arra kéri Istent, hogy ez a szava elégséges legyen arra, hogy az egyesület eredeti céljához visszaterelje, amely nem egyéb, mint az egyház jogainak megvédelmezése s a szegények támogatása. Ebben az esetben a Szentatya meg fogja áldani az egyesületet s hathatósan előmozdítani céljait.

Kiadóhivatali üzenet.

Tóth Gábor urnak **Nevetlenfalu.** Ugy van, mint jelezni méltóztatott.